

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्दः ५१२७ वर्षा-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् श्रावणशुक्लदशमी एकादशी
श्रावण २० प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-४ ■ वर्ष-४ ■ अङ्क-२७७

1

अगस्त ०४, २०२५

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 Chamba Minjar Fair -
अन्ताराष्ट्रीयः मिञ्जरमेला
समाप्तः, विधानसभाध्यक्षः
परम्परां निर्वोढवान्

3 वैल्हम गर्ल्स स्कूल, डालनवाला,
संस्कृतभारतीदेहरादूनम् इत्यनयोः
संयुक्ते तत्त्वावधाने समायोजिता
'संस्कृतकार्यशाला'

4 सोमवासरे विशेषा- शिवस्तुतिः

सुभाषितम्

मृगाः मृगैः संगमुपव्रजन्ति,
गावश्च गोभिस्तुरगास्तुरगैः।
मूर्खाश्च मूर्खैः सुधियः सुधीभिः
समानशीलव्यसनेषु सख्यम्॥

अर्थात्- हिरण्यं हिणों के साथ चलते हैं, गाय गायों के साथ और घोड़ा घोड़ों के साथ रहता है। मूर्ख मूर्खों के साथ और सुधीजन सुधियों अर्थात् बुद्धिमानों के साथ रहते हैं, क्योंकि मित्रता और संगति समान गुणवालों में ही होती है।

प्रतिदिन नवीनतम
हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
[himsanskritvartah](http://himsanskritvartah.com)
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

दीनदयाल-नौकाश्रय-
प्राधिकरणेन कन्दलायाः
नौकाश्रयक्षेत्रे भारतस्य प्रथमं
मेक-इन्-इण्डिया-हरित-
हैड्रोजन्-संयंत्रं प्रारब्धम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - कन्दला-नगरस्य दीनदयाल-नौकाश्रय-प्राधिकरणेन कन्दला-नगरस्य नौकाश्रयक्षेत्रे भारतस्य प्रथमं मेक-इन्-इण्डिया-हरित-हैड्रोजन्-संयंत्रं प्रारब्धम्। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी-वर्यस्य नेट-जीरो-विजन् प्रति इयं प्रबल पदयात्रा वर्तते इति नौकाश्रय-प्राधिकरणम् स्पष्टयति। एकस्मिन् जनसंचारपटले श्रीमोदी प्रत्यपादयत् यत्, एषः प्रशंसनीयः प्रयासः, सुस्थिरतां च समर्थयति, नेट-जीरो-विजन् इत्यस्मै शक्तिं च यच्छति।

जापान-देशे विश्व-प्रदर्शन्यां
भारत-मण्डपः इति शीर्षकः
विंशतिः सहस्रतः अधिकान्
अभ्यागतान् आकर्षयत्

हिमसंस्कृतवार्ता: - जापान-देशे, ओसाकानगरे आयोजितायां पंचविंशत्युत्तरद्विसहस्र-तमवर्षस्य विश्व-प्रदर्शन्यां भारत-मण्डपः इति शीर्षकः विंशतिः सहस्रतः अधिकान् अभ्यागतान् आकर्षयत्, यतः जनाः भारतस्य सांस्कृतिकपरम्परायाः हस्तशिल्पस्य च समृद्धिं द्रष्टुं आगच्छन्। प्रदर्शन्यां अन्येषु आकर्षणेषु 'चन्द्रयान-क्षेत्रम्' अन्तर्भवति, यत् अन्तरिक्ष-अन्वेषणे भारतस्य प्रवर्तक उपलब्धिः, तस्य चन्द्र-अभियानानि च प्रदर्शयति। एषा अन्यतमा प्रदर्शनी भारतस्य मृदुशक्तिं प्रदर्शयति, बहुध्रुवीयविश्वे तस्य पदचिह्नानि स्थापयति। अस्मिन् प्रदर्शने षष्ठ्यधिकैकशत तः अधिकाः देशाः, नव अन्ताराष्ट्रियसंस्थाः च भागम् अगृह्णन्।

केन्द्रीयपरिवहनराजमार्गमन्त्री
नितिनगडकरी उक्तवान्
आन्ध्रप्रदेशस्य मार्गाः अमेरिकीय
मार्गसदृशाः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: केन्द्रीयपरिवहनराजमार्ग-मन्त्रिणा नितिनगडकरिणा घोषितं यत् आगामिवर्षद्वये आन्ध्रप्रदेशस्य मार्गाः अमेरिकीय मार्गसदृशाः भविष्यन्ति। आन्ध्रप्रदेशस्य मङ्गलागिरीनगरे सप्तविंशति मार्गविकासपरियोजनानां आधारशिलास्थापनं कृत्वा त्रयस्त्रिंशोत्तर द्विशताधिक पञ्चसहस्रकोटिरूप्यकाणां सम्पन्नद्वयोः परियोजनयोः राष्ट्राय समर्पणानन्तरं मुख्यमन्त्रिणा एन. चन्द्रबाबु नायडुना सह एकं उपवेशनं संबोधयन् तेनोदीरितं यत् नवपरियोजनाभिः आन्ध्रप्रदेशं तेलंगाना-कर्णाटक-ओडिशा-तमिलनाडु राज्यं च निकटतया संयोजयिष्यते। केन्द्रीयमन्त्री घोषितवान् यत् विजयवाडा-हैदराबाद-मार्गस्य विकासः राजमार्गरूपेण भविष्यति, येन द्वयोः नगरयोः मध्ये यात्रायाः समयः केवलं द्विहोरा यावत् भविष्यति।

गुजरातस्य भावनगर-रेलस्थानकात् भावनगर-
अयोध्या छावनी इत्यस्य साप्ताहिक-रेलयानस्य
उद्घाटनमकरोत् रेलमन्त्री अश्विनी वैष्णवः

हिमसंस्कृतवार्ता: - रेलमन्त्री-अश्विनी-वैष्णवः गुजरातस्य भावनगर-रेलस्थानकात् भावनगर-अयोध्या-छावनी इत्यस्य साप्ताहिक-रेलयानस्य उद्घाटनं विहितवान्। मन्त्री रेवा-पुणे नगरयोः जबलपुर-रायपुर-नगरयोः मध्ये च अन्यद्वयं रेल-यानम् अपि समुद्घाटितवान्। मन्त्री अवोचत् यत् गत एकादश वर्षेषु चतुःत्रिंशत् सहस्रकिलोमीटर यावत् नूतनाः रेलमार्गाः स्थापिताः, भारतीयेरेल-याने अविरतं परिवर्तनं विधीयते। भावनगर-रेलस्थानके जनसमूहं सम्बोधयन्, सः रेलनेटवर्क इत्यस्य विकासाय, आधुनिकीकरणाय, विस्ताराय च, रेलयाने सुरक्षां स्वच्छतां च सुनिश्चेत् सर्वकारस्य प्रतिबद्धतां पुनः दृढीकृतवान्। मन्त्री प्रत्यपादयत् यत् देशे त्रयोदशशत स्थानकानां पुनर्विकासः विश्वस्य बृहत्तमा स्थानक-पुनर्विकास परियोजना अस्ति। अवसरेऽस्मिन् केन्द्रीयमन्त्री मनसुख माण्डवीया, निमु बेन बम्बानिया च उपस्थितौ आस्ताम्। मध्यप्रदेशस्य मुख्यमन्त्री मोहन यादवः, छत्तीसगढस्य मुख्यमन्त्री विष्णुदेवसाई च कार्यक्रमेऽस्मिन् आभासीरूपेण भागम् अग्रहीष्टाम्। अस्मिन् अवसरे रेलमन्त्री गुजरातस्य कृतेऽपि घोषणाः अकरोत्। राजकोट, पोरबन्दर, जुनागढ इत्येतेषु मण्डलेषु मूलसौकर्याणां कृते महत्त्वपूर्णं प्रोत्साहनं कृत्वा, पोरबन्दर-राजकोट इत्येतयोः मध्ये नूतनाः रेल-सेवाः एतदतिरिच्य, घोषिताः। एतदतिरिच्य, मन्त्री भावनगर-नौकाश्रये नूतनस्य कंटेनर-टर्मिनल् इत्यस्य स्थापनायाः घोषणाम् अपि कृतवान्, आगामिषु कालेषु भावनगर-सूरत-नगरयोः मध्ये नूतनं वंदेभारत-रेलयानम् आरम्भत इति प्रतिज्ञां कृतवान्।

उत्तरप्रदेशस्य गोण्डानगरे मार्गदुर्घटनायां न्यूनातिन्यूनं
एकादश जनाः मृताः, अन्ये चत्वारः जनाः च व्रणिताः

हिमसंस्कृतवार्ता: - उत्तरप्रदेशे श्रीरामजन्म-भूमिमन्दिरे गोण्डानगरे मार्गदुर्घटनायां न्यूनातिन्यूनं एकादश जनाः मृताः, अन्ये चत्वारः जनाः च व्रणिताः। आरक्षि-अनुसारं पृथ्वीनाथमन्दिरं प्रति गच्छत् पञ्चदश भक्तान् वहत् एकं बोलैरो यानम् अनियन्त्रितं भूत्वा रेहरा ग्रामे सरयू नहरसेतोः समीपे परसराय अलावल देवरिया मार्गात् जल-कुल्यायां पतितम्।

गोण्डा-आरक्षि अधीक्षकः विनीतजयसवालः उक्तवान् यत् जलकुल्यातः एकादश शवाः प्राप्ताः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी दुर्घटनायां प्राणहानिविषये दुःखं प्रकटितवान्। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी हृदयविदारिकायां दुर्घटनायां प्राणहानिविषये दुःखं प्रकटितवान्। जनसंचार संदेशे श्रीमोदी दुर्घटनायां ये जनाः स्वप्रियजनेभ्यः विप्रयुक्ताः तान् प्रति शोकं प्रकटितवान्। सः आशां प्रकटितवान् यत् व्रणिताः शीघ्रमेव स्वस्थाः भविष्यन्ति। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत्, प्रत्येकस्य मृतस्य परिजनाय प्रधानमन्त्री-राष्ट्रिय-आपात-कोषात् द्विलक्षरूप्यकाणां अनुग्रहः प्रदत्तः भविष्यति तत्रैव व्रणितानाम् कृते पञ्चाशत् सहस्ररूप्यकाणि प्रदत्तानि भविष्यन्ति। मुख्यमन्त्री योगी आदित्यनाथः अपि दुर्घटनायां दुःखं प्रकटितवान्, मृतकानां परिवारेभ्यः पञ्चलक्षरूप्यकाणां अनुग्रहं राशेः च घोषणां कृतवान्।

Chamba Minjar Fair - अन्ताराष्ट्रीय: मिञ्जरमेला समाप्तः, मुख्यमंत्री सुक्खु: प्राप्तुं न शक्तवान्, विधानसभाध्यक्ष: परम्परां निर्वोढवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - चम्बा। अष्टदिवसीयः ऐतिहासिकः अन्ताराष्ट्रीयः मिञ्जरमेला रविवारे मिञ्जरस्य रावीनद्याः विसर्जनस्य संस्कारेण समाप्तः। मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खोः उदग्रविमानानम् प्रतिकूलतः कारणात् चम्बानगरं गन्तुं न शक्तवान्, अतः विधानसभायाः अध्यक्षः कुलदीपसिंहपठानिया इत्यनेन रावीनद्याः मिञ्जरस्य विसर्जनस्य संस्कारः कृतः। ततः पूर्वं मिञ्जरमेलासमापनस्य अवसरे अखण्डचण्डीप्रासादात् भव्या शोभायात्रा निर्गता। शोभायात्रायाः नेतृत्वं विधानसभाध्यक्षः कुलदीपसिंहः पठानिया अकरोत्। अखण्डचण्डीप्रासादतः आरब्धायाः शोभायात्रायाः नेतृत्वं नगरस्य मुख्यदेवता भगवान् रघुवीरः कृतवान्। रघुवीरस्य अतिरिक्तं स्थानीयदेवताः अपि शोभायात्रायां भागं गृहीतवन्तः। एतदतिरिक्तं

पुलिस-गृहक्षकसेनिकानां दलानि अपि उपस्थिताः आसन्। शोभायात्रा मञ्जरीउद्यानं प्राप्ते लोकगायकाः पारम्परिकं कुञ्जरीमल्हारं गायन्ति स्म। तदनन्तरं पानवितरणस्य, इत्रप्रलेपनस्य च संस्कारानन्तरं विधानसभाध्यक्षः मन्त्रोच्चारणस्य मध्ये रावीनद्यां नारिकेलं मिञ्जरं च प्लवमानं सुखसमृद्धिं प्रार्थितवान्। शोभायात्रां द्रष्टुं सहस्राणि जनाः समागताः आसन्। उल्लेखनीयं यत् मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खोः द्विदिवसीयस्य चम्बा-भ्रमणस्य कार्यक्रमः शुक्रवासरे सायंकाले चिह्नितः आसीत्। अस्य अन्तर्गतं मुख्यमन्त्री रविवारे अपराह्णे उदग्रविमानानेन चम्बानगरं गन्तुं युक्तः आसीत्, यत्र मिञ्जरमेलासमापनस्य अवसरे बहिः नेतुम् शोभायात्रायाः नेतृत्वं मुख्यमन्त्रिणा कर्तव्यम् आसीत्। तेन सह मुख्यमन्त्रिणा सुखविन्दरसिंहसुक्खुना रात्रौ मेलायाः अन्तिमायां सांस्कृतिकसन्ध्यायां भागं गृहीतव्यमासीत्। एतदतिरिक्तं सोमवासरे मिञ्जरमेला पुरस्कारवितरणसमारोहस्य अध्यक्षतां कृत्वा मुख्यमन्त्रिणा कोटि-कोटिरूप्यकाणां विविधविकासपरियोजनानां आधारशिलास्थापनं उद्घाटनं च कर्तव्यम् आसीत्। मुख्यमन्त्रिणा अपराह्णे चम्बातः प्रत्यागन्तव्यम् आसीत्। मुख्यमन्त्रिणः भ्रमणस्य विषये रविवारस्य प्रातःकालादेव प्रशासनिककर्मचारिणः सजगाः आसन्। परिधिगृहे काङ्ग्रेसनेतृणां कार्यकर्तृणां च जनसमूहः अपराह्णपर्यन्तं मुख्यमन्त्रिणः चम्बा-नगरं प्राप्तुं प्रतीक्षां कुर्वन् आसीत्, परन्तु तदन्तरे मुख्यमन्त्री सुक्खुः चम्बा-भ्रमणं प्रतिकूलतः न शक्तम् इति सूचना प्राप्ता। यदा मुख्यमन्त्री चम्बानगरं न प्राप्तवान् तदा विधानसभाध्यक्षः मेलासमापनविधिः अकरोत्।

परियोजना: निरस्ती न कर्तव्याः, सर्वकारः अनापत्तिः प्रमाणपत्रं दास्येत् विद्युतोत्पादकाः राज्यसर्वकाराय उत्तरं प्रेषितवन्तः, १९४ परियोजनाः निरस्तीकर्तुं निर्णयः कृतः अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। वर्षाणां पूर्वं हिमाचलप्रदेशे आवंटितानां विद्युत्परियोजनानां अकार्यकारणात् निरस्तीकरणस्य निर्णये सर्वकाराद् तस्य पुनर्विचारार्थं अनुरोधः कृतः अस्ति। सूचनानुसारं अधिकांशः परियोजनानिर्मातारः सर्वकाराय उत्तरं प्रेषितवन्तः, तेषां परियोजनाः निरस्ताः न भवेयुः इति आग्रहं कृतवन्तः। तेषां उक्तं यत् एनओसी-अप्राप्तेः कारणात् ते परियोजनासु निर्माणं कर्तुं न शक्तवन्तः, परन्तु ते निर्माणं कर्तुम् इच्छन्ति। अतः एतासां परियोजनानां निरस्तीकरणस्य स्थाने सर्वकारेण एनओसी दातव्यम्। सूत्रानुसारं मुख्यमन्त्रिणः निर्देशानुसारं अगस्तमासस्य ५ दिनाङ्कपर्यन्तं तेभ्यः उत्तरं याचितम् अस्ति, तेभ्यः सर्वेभ्यः उत्तरं प्राप्य अस्मिन् विषये सर्वकारः अग्रे निर्णयं करिष्यति। एतेभ्यः परियोजनानिर्मातृभ्यः यत्

उत्तरम् आगतं तस्मिन् तेषां समस्याः सर्वकारस्य सम्मुखे स्थापिताः इति कथ्यते। अस्मिन् तेषां स्पष्टतया उक्तं यत् ते परियोजनायाः निर्माणं कर्तुम् इच्छन्ति, परन्तु तेषां कृते समयेन एनओसी न प्राप्यते। अस्मिन् एकतः वनपर्यावरणमन्त्रालयः अनेकाः बाधाः सृजति, अनेकेषु स्थानेषु ग्रामपञ्चायतानां अनुमोदनं न प्राप्तम्। एतादृशाः प्रकरणाः अपि पूर्वं मुख्यमन्त्रिणः समक्षे स्थापिताः सन्ति, परन्तु सर्वकारेण अस्मिन् विषये महत् निर्णयः करणीयः। अवधेयं वर्तते यत् मन्त्रिमण्डलेन पूर्वमेव समग्रविषये चर्चा कृता अस्ति अतः पूर्वं परियोजनाप्रबन्धकानां उत्तरं प्राप्तम्। परन्तु अत्रान्तरे १९४ परियोजनानां आवंटनं निरस्ती-कर्तव्यमिति मन्त्रिमण्डलेन निर्णयः कृतः। अत्रान्तरे परियोजनाप्रबन्धकानां अपि उत्तरं प्राप्तम्, येषां सूचनाः दत्ताः आसन्। अधुना तेषां उत्तरस्य आधारेण अग्रे किं कर्तव्यमिति सर्वकारेण निर्णयः कर्तव्यः अस्ति। अधुना अगस्तमासस्य ५ दिनाङ्कपर्यन्तं सर्वेषां उत्तरं प्राप्यते, तदनन्तरं पुनः मुख्यमन्त्रिणः समीपं विषयः आनयिष्यते। हिमाचलप्रदेशे विद्युत्परियोजनायै एनओसी प्राप्तुं तावत् सुलभं न भवति। अत्र वनभूमिं प्राप्तुं एफसीए-संस्थायाः अनुमतिः गृहीतव्या भवति, यत् केन्द्रीयवनपर्यावरणमन्त्रालयः समये न ददाति। अत्र प्रयुक्तायाः वनभूमितः द्विगुणभूमौ वृक्षाः रोपनीयाः भवन्ति।

एताः परियोजनाः निरस्ताः भविष्यन्ति

अत्र यासु परियोजनासु निरस्तीकरणं प्रार्थितं तासु १७२ लघुपरियोजनाः सन्ति, ये पञ्चमेगावाद् अथवा तस्मात् न्यूनतराः परियोजनाः सन्ति। हिम-ऊर्जा इत्यनेन एताः परियोजनाः आवंटिताः, यदा तु २२ बृहत् परियोजनाः सन्ति, ये २५ मेगावाद् वा अधिकस्य सन्ति, येषां आरम्भः अद्यापि न कृतः।

मन्त्री जगतसिंहनेगी एचपीएमसी संयंत्रस्य निरीक्षणं कृतवान्, परवाणुं प्राप्य एतान् निर्देशान् दत्तवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - सोलनम्। हिमाचलप्रदेशस्य राजस्व, वानिकी, जनजातीयविकासमन्त्री जगतसिंहनेगी रविवारे परवाणुनगरं गत्वा अत्र स्थितस्य एचपीएमसी खाद्यप्रसंस्करणसंयंत्रस्य निरीक्षणं कृतवान्। अस्मिन् काले सः उद्यानक्षेत्रं जीविकायाः आर्थिकस्थिरतायाः च दृढाधारं कर्तुं सर्वकारस्य प्रतिबद्धतां पुनः अवदत्। मन्त्रिणः निरीक्षणसमये सहायकायुक्ता परवाणु प्रोटोकॉल शैफाली शर्मा, नायब तहसीलदार कसौली जगपालसिंह, एचपीएमसी एटीओ अंकिता सूद सहित केचन् विभागाधिकारिणः संयंत्रकर्मचारिणः च उपस्थिताः आसन्। निरीक्षणकाले राज्यराजस्वमन्त्री एचपीएमसी-संयंत्रस्य निरीक्षणं कृत्वा संयंत्रे स्थापितानां यन्त्राणां, शीतभण्डारणस्य, प्रसंस्करण-एककानां च समीक्षां कृतवान्। सः फलरसः, स्वचैशः, जाम, अवलेहः, फलमद्यः इत्यादीनां उत्पादानाम् गुणवत्तायाः विषये सन्तुष्टिं प्रकटितवान्, तेषां उत्पादनं अधिकं परिष्कर्तुं निर्देशं च दत्तवान् मन्त्रिणः भ्रमणस्य विषये एचपीएमसी-प्रबन्धनाय समये एव कोऽपि आधिकारिकसूचना न दत्ता, यस्मात् कारणात् न वरिष्ठाः अधिकारिणः स्थले एव उपस्थिताः आसन्, न च संयंत्रे अपेक्षितव्यवस्थाः दृष्टाः। एतादृशे सति एषः उत्थापयितुं स्वाभाविकः यत् यदा डीपीआरओ विभागेन भ्रमणकार्यक्रमः समये एव प्रकाशितः आसीत् तदा सम्बन्धिताधिकारिणां कृते सूचना किमर्थं न प्राप्ता। एषा त्रुटिः प्रमादस्य प्रकरणम् अस्ति, यस्याः अन्वेषणं करणीयम्। अधुना कस्मिन् स्तरे एषा त्रुटिः अभवत्, तस्य विषये विभागीय-मस्तिष्क-विमर्शः, अन्वेषणं च आवश्यकम् अस्ति।

उद्यानक्षेत्रे बृहत् निवेशस्य घोषणा सर्वकारेण कृता अस्ति

निरीक्षणकाले उद्यानमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः उद्यानक्षेत्रं जीविकायाः आर्थिकस्थिरतायाः च आधारं कर्तुं कार्यं कुर्वन् अस्ति। सः सूचितवान् यत् राज्ये किसान-उद्यम-नवाचार-केन्द्रं, डिजिटल-एग्रीटेक्-सेवाः च प्रचारिताः सन्ति, येषु पञ्चकोटिरूप्यकाणि व्ययन्ते। एतदतिरिक्तं एचपी शिवा परियोजनायाः अन्तर्गतं २०२५-२६ वर्षपर्यन्तं १०० कोटिरूप्यकाणां व्ययेन नूतनानां फलानां विकासः भविष्यति। अपि च उष्णकटिबंधीयफलानां संवर्धनार्थं ४८ सूक्ष्मसिञ्चनयोजनाः प्रचलन्ति, येन प्रायः ५००० कृषकपरिवाराः लाभान्विताः भविष्यन्ति। अस्यां योजनायां २०० कोटिरूप्यकाणां राशिः अनुमोदिता अस्ति।

गुर्जरप्रान्तस्य सर्वकारीय श्रीसोनारी विद्यालयस्य गौरवः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, वेरावलम्।
जनपदयुवा, सांस्कृतिकप्रवृत्त्याः कार्यालय- गौर सोमनाथेन आयोजितः उना तालुका कला महाकुंभः इत्यस्य विविधप्रतियोगितासु उना प्रान्तस्य सर्वकारीय श्रीसोनारी विद्यालयस्य बालकाः प्रशंसनीयाः सफलतां प्राप्तवन्तः। कक्षा ६तः १४ वर्षीयवर्गे एकपात्रीय अभिनये प्रथमं स्थानं अंकिता कामलिया लब्धवती। यदा निबंधलेखने प्रथमस्थाने आराधना डाभी, समूहगीते प्रथमस्थाने जयराजसमूहः, सुगमसंगीते तृतीयस्थाने जागृति मकवाणा, विवाहगीते तृतीयस्थाने अंजली डाभी, गरबानृत्ये शीतलसमूहः तृतीयस्थाने, मुक्तविभागे विवाहगीते द्वितीयस्थाने मोतीभगिनी चौहानः च आसन्। विद्यालयपरिवारः एतेषां सर्वेषां बालकानां मार्गदर्शकानां च हेटलमहोदयां, मोतीमहोदयां च शुभकामनाम् अयच्छत्।

संस्कृतभारती पञ्जाबप्रान्तस्य नाभागोष्ठी समायोजिता

हिमसंस्कृतवार्ता: अजयकुमारः पटियाला।
अगस्तमासस्य संस्कृतभारती पञ्जाबप्रान्तस्य नाभागोष्ठी समायोजिता। गोष्ठी एषा दयानन्द विद्यालये नाभायाम् आयोजिता। गोष्ठ्यां नाभानगरे संस्कृतस्य स्थितिः, तत्रत्य जनसामान्ये संस्कृतस्य प्रचारप्रसारस्य योजना विषयकं चिन्तनम् अभवत्। अस्यामेव गोष्ठ्याम् अगस्तमासस्य 19-20 दिवसयोः पंजाबीविश्वविद्यालये पटियालानगरे आयोज्यमानस्य कार्यक्रमस्यविषये अपि जन-जागरणं जातम्। मुख्यवक्त्ररूपेण प्राप्तः पंजाब सह-मन्त्रिणा अजयकुमार आर्येण उक्तं यत् संस्कृतभारती संघटनस्य कार्यद्वयं वर्तते- शैक्षणिकं तथा सङ्घटनात्मकम्। तेन द्वयोः रूपरेखापि सम्यक् रूपेण प्रतिपादिता। पटियाला जनपदसंपर्कप्रमुखेन डॉ. रविदत्तमहोदयेन उक्तं यत् संस्कृतभाषा अतीव सरला अस्ति, पञ्जाबे एतस्याः भाषायाः रक्षणाय प्रयत्नः अस्माभिः करणीयः एव। अस्यां गोष्ठ्यां पटियालाजिलाध्यक्षः डॉ. निगमस्वरूपः, जिलामन्त्री डॉ. गगनदीप पाठकः, सी. आर. मितलः पटियाला नगरसंपर्कप्रमुखः, अनिलः नाभानगरव्यवस्थाप्रमुखः, गिरधारीलालः इत्यादयः समागताः आसन्।

HP WEATHER - पञ्जाघाटीस्थाने विलम्बितरात्रौ बृहत्भूस्खलनं, मेहली शोधी उपमार्गः अवरुद्धः; मज्याठे अपि मार्गः अवरुद्धः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। रविवसरे राजधान्याः शिमलायाः पन्थाघाटीस्थाने प्रचण्डं भूस्खलनम् अभवत्। रात्रौ ९:०० वादनस्य समीपे पर्वतस्य दारणं जातम्, तस्य मलिनमवशेषः अधः पाश्वं मेहली शोधी उपमार्गं प्राप्तवान्। अस्य कारणात् मार्गः यातायातस्य कृते निरुद्धः अभवत्। स्थानीयजनानाम् अनुसारं पर्वतस्य दारणात् मार्गपाश्वं निर्मितानाम् आपणानाम् अन्तः अपि शिलाः प्रविष्टाः। दिष्ट्या तत्र क्षतिः नासीत्। भूस्खलनस्य किञ्चित्कालपूर्वं जनाः अत्र मार्गपाश्वं निरुद्धानि वाहनानि अपसारितवन्तः आसन्। पन्थाघटीनिवासी पूर्वमहापोरः च राकेशशर्मा इत्ययं स्थलं प्राप्तवान् इति उक्तवान् यत् मेहली शोधी उपमार्गं, पासपोर्टकार्यालयस्य अधः एव अयं प्रचण्डं भूस्खलनम् अभवत्। सेबक्रतोः कृते अस्मिन् मार्गे ट्रकयानानि अपि गच्छन्ति। मार्गस्य निरुद्धत्वात् एतत् आन्दोलनम् अपि स्थगितम् अभवत्। अत्र रात्रौ विलम्बेन सम्मर्दः अपि आसीत्। सूचनां प्राप्य प्रशासनदलानि रात्रौ विलम्बेन स्थानं प्राप्तवन्तः। अद्यापि तस्मिन् स्थाने अधिकभूस्खलनस्य संकटः वर्तते। अत एव सोमवासरे प्रातःकाले मार्गपुनर्स्थापनकार्यं प्रारभ्यते।
मज्याठे अपि भूस्खलनेन मार्गः निरुद्धः
नगरस्य मज्याठस्य शिवनगरक्षेत्रे विलम्बेन रात्रौ भूस्खलनेन मार्गः निरुद्धः अभवत्। अत्र एकं गृहमपि संकटग्रस्तम् अस्ति। पूर्वपाषाणः दिवाकरदेवशर्मा अवदत् यत् एतद् भूस्खलनं शिवनगरे विलम्बेन रात्रौ अभवत्।

वैल्हम गर्ल्स स्कूल, डालनवाला, संस्कृतभारतीदेहरादूनम् इत्यनयोः संयुक्ते तत्त्वावधाने समायोजिता 'संस्कृतकार्यशाला

हिमसंस्कृतवार्ता: देहरादूनम्, 3 अगस्त
वैल्हम गर्ल्स स्कूल, डालनवालायां 'संस्कृत कार्यशालायाः सफलं आयोजनं सम्पन्नम्। अस्य आयोजनस्य संकल्पना च सशक्तं क्रियान्वयनञ्च विद्यालयस्य प्रधानाचार्यायाः श्रीमत्याः विभा कपूर महोदयायाः दूरदर्शिनश्चिन्तनस्य प्रभावशालिनश्च नेतृत्वस्य चप्रतिफलमस्ति। कार्यशालायां जनपदमन्त्री डॉ. प्रदीपसेमवालः संस्कृतभारत्याः परिचयं दत्वा शिक्षणम् अकरोत्, श्रीधीरजमैठाणी संस्कृत सप्ताहस्य विषये सविस्तरम् अकथयत्, डॉ. आनन्दमोहनजोशी च गीतानां माध्यमेन उच्चारणाभ्यासम् अकारयत्। त्रिभिरपि संस्कृतभारत्याः कार्यकर्तृभिः संयुक्तरूपेण गीतैः संवादैः, पावरपॉइण्टप्रस्तुतीनां प्रयोगेण च कार्यशाला एषा रोचका, प्रभावशालिनी च कृता। अस्मिन्नेव अवसरे विद्यालयस्य कनिष्ठशाखायाः मुख्या डॉ. नालन्दा पाण्डेयः, संस्कृतविभागस्य विभागाध्यक्षा श्रीमती गौरी कपूरः, कार्यक्रमसंयोजिका श्रीमती अर्चना भट्टः, श्रीमती ऋतु जोशी इत्येतासामपि विशेषेण उपस्थितिः आसीत्। तस्मिन्नेव कार्यक्रमे श्रीमती रुचि अदलखा, श्रीमती साक्षी चग च ससम्मानं सम्मिलिते। कार्यक्रमस्य सफलतायां श्रीमती दीक्षा गर्गः, श्री उदलक सामन्तः, श्री चिन्मय गोस्वामी, श्री सिराज अनवरः, श्री रोशनलालः इत्येषां विशिष्टं योगदानम् आसीत्। विद्यालयस्य छात्राः अत्यन्तम् उत्साहेन, जिज्ञासया, संलग्नतया च कार्यशालायां सहभागं कृतवन्तः। एषा कार्यशाला केवलं रोचकत्वेन ज्ञानवर्धिनी च न आसीत्, अपितु छात्रासु संस्कृतभाषायाः विषये नवतथा रुचेः आत्मीयतायाः उत्साहस्य च सञ्चारम् अपि कृतवती।

संस्कृतभारती-पटियाला नगरगोष्ठी सम्पन्ना

अस्मिन् सप्ताहे शिवमन्दिरे अर्बन-स्टेट फेज-1 पटियालानगरे संस्कृतभारतीद्वारा संगोष्ठी आयोजिता। यस्यां उत्तरक्षेत्रस्य संगठनमन्त्री नरेन्द्रकुमारः, प्रदेशाध्यक्षः डॉ. विरेन्द्रकुमारः, सहमन्त्री अजयकुमारः च उपस्थिताः आसन्। संगोष्ठ्यां पञ्जाबीविश्वविद्यालये 19-20 अगस्त 2025 दिनाङ्के आयोज्यमानस्याः द्विदिनात्मक- संस्कृतविचारगोष्ठीविषये चर्चा अभवत्। अत्रैव संस्कृतसप्ताहस्य योजना च अभवत्। संगोष्ठ्यां कथं सर्वेषां सहभागिता भवेत् इत्यस्मिन् विषये मुख्यम् अवधानं दत्तवन्तः। संगोष्ठ्यां विभाग सन्योजकः डॉ. ओमनदीप शर्मा, जिलामन्त्री गगनदीपपाठकः, जिलासंपर्क- प्रमुखः डॉ. रविदत्तः, नगरसंयोजकः छज्जुराममितलेन सह संस्कृतानुरागिणः उपस्थिताः आसन्।

सोमवासरे विशेषा- शिवस्तुतिः

लेखकः- ईशानतिवारी हिमसंस्कृतवार्ता:

सूरूपं सौम्यं वै वरदचरणं चन्द्रशरणं, विशालं शैलेशं शरधरसुरं रामभजनम्।
सुमान्यं सामान्यं सुरगणवरेण्यं वरणदं, तमीशानं वन्दे निखिलभुवनेशं शशिधरम्॥
प्रचण्डज्ञानाग्निज्वलयति ललाटेऽत्र सततं, न तत्तापातप्तस्तव तरुणदेहस्तु सुखदः।
महातत्त्वज्ञानिर्निहि नरपते! किन्तु हृदये, सूरूपं वीक्ष्याहं सुखमनुभवामि प्रियवर!॥
भवानीशानोऽहं तव जगति भिक्षाटनकरः, महादेवेत्सुक्ता भवतु मम भोजः सुखकरः।
महागंगातीरे हरिभजनरम्यं हरिगुणं, सदा काव्ये स्वीये प्रियवर! लिखानि प्रियतमम्॥
न मोक्षं सम्पत्तिर्न विपुलकीर्तिं न सुपदं, प्रसिद्धं सिद्धिं वा सुखदं! नगरे वा नवगृहम्।
न रत्नं स्वर्णं नो नरपतिसुखं सर्वदं! विभो!, अहं यावेऽनाथस्तव चरणधूलिं न तु धनम्॥
कवीशानः पुत्रः कथयति हृदोद्गारमधुना, प्रसन्नस्त्वं शीघ्रं भव! भव भवानीप्रिय मयि।
यदीशानासि त्वं हृदि मम तदाहं धनपतिः, विना काशीनाथं कनकमतुलं लोष्टसदृशम्॥
कवित्वं सम्प्राप्तुं पठति शुभमन्त्रं स्तुतिमहो, पठित्वैष स्तोतुं लिखति नवकाव्यं नवकविः।
लिखित्वा स्तोत्रं ते स्मरति निजकाव्ये नगपति- मिदानीं दासोऽयं कविकुलपतिं नौति सततम्॥

कारगिल- विजयदिवसः

उत्तरदिशि सीमा तु अतिक्राम्यन्ति सैनिकाः।
प्रतिदिनं च शत्रूणां तथाऽऽततायिनः सदा॥
गूढतया प्रवेशवै रिपुः करोति सर्वदा।
जानाति सर्वकारोऽपि पूर्वानुभवेन हि॥
वार्ता युद्धविरामस्य भवति वै यदाकदा।
विरमति परं नैव आयासाः द्विषतः कदा॥
प्रतिदिनं भटानां तु बलिदानं सदैव वै।
सर्वकारोऽपि तेनैव प्रसूयः, चिन्तितस्तथा॥
प्रचलनासित् सीमायां युद्धं मासद्वयं यदा।
शत्रुः निगिरतः भूमिः देशस्य हि शनैस्तदा॥
कारगिलप्रदेशे वै सीमायां च वने तथा।
गृहन्त्याक्रमकाः ज्ञात्वा कृत्वा प्रहरणं तदा॥
स्थानेष्व्वाक्रमकानां हि भूभागग्रहणं यदा।
सैनिकैश्च कृतं रात्रौ प्रत्याघातेन विस्मितः॥
शत्रुस्तथैव विश्वं वै सम्पन्नं सङ्करं तदा।
पञ्चशताधिकास्तत्र हताहताश्च रक्षकाः॥
विजयदिवसोऽयं तु मन्यते स्मरणाय वै।
हुतात्मानां च वीराणां पर्वरूपेण सर्वदा॥
बलिदानस्य गीतायां वै सदैव स्मरणं भवेत्।
श्रोतव्या नववंशं हि राष्ट्रस्तेन महान् भवेत्॥

हिमसंस्कृतार्ताः, दीक्षितमानसी

रम्यः श्रावणमासः

रम्यः श्रावणमासः, रमणीया तस्य पूर्णिमा
रम्यः श्रावणमासः, रमणीया तस्य पूर्णिमा।
आयोज्यते संस्कृतदिवसः, विश्वेऽस्य गरिमा॥
रम्यः श्रावणमासः .....

गायन्ति केचन श्लोकान्, केचन गायन्ति मन्त्रान्
मिलित्वा सर्वैर्गीयते,
मिलित्वा सर्वैर्गीयते, इत्थं तु संस्कृतमहिमा ॥
रम्यः श्रावणमासः .....

प्रश्नोत्तरी वेदानाम्, अन्त्याक्षरी च सूत्राणाम्
प्रतियोगिताः क्रियन्ते,
प्रतियोगिताः क्रियन्ते, शिक्षालयेषु विविधाः ॥
रम्यः श्रावणमासः .....

देवानामेषा वाणी, यत्र च वेदाङ्गानि
सर्वाणीह शास्त्राणि,
सर्वाणीह शास्त्राणि, गायन्ति गाथासम्याः॥
रम्यः श्रावणमासः .....

हरियाणा संस्कृताकादमी, तथैव संस्कृतभारती
जनभाषाभवेदेवम्,
जनभाषाभवेदियं, यतन्तेऽनेकाः संस्थाः ॥
रम्यः श्रावणमासः .....

श्रावणी च वेला, मुदितश्च विश्वमखिलम्
रचयिता जय-भगवान्,
रचयिता जय-भगवान्, ओमपालगुरौ च श्रद्धा॥
रम्यः श्रावणमासः .....

लेखकः- पं० जय भगवान् शास्त्री 'कैथल'
हरियाणा संस्कृताध्यापकः
राजकीय वरिष्ठ माध्यमिक विद्यालयः कठवाड़ः
(कैथलनगरम्) दूरवाणीसंख्या-9991829095
इदं गीतं 'JM SHASTRI BIRLA' इति
यूट्यूब चैनले उपलब्धमस्ति।

संस्कृतसंवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-संवाद-कार्यक्रमे स्वागतम्।
काव्या- किं त्वया अमेरिका-चीन-देशयोः मध्ये प्रशुल्क-विषये जातः नूतनः
विवादः ज्ञातः, नन्दिनी?
नन्दिनी- आम् काव्ये, एतत् अतीव चिन्ताजनकम्। अस्य प्रकम्पन-प्रभावः
विश्वव्यापी- अर्थव्यवस्थाः प्रभावयितुं शक्नुवन्ति।
काव्या- सत्यम्। अन्यस्मिन् विषये, नूतनस्य जलवायु-परिवर्तन-सन्धेः विषये
चर्चाः गतिं प्राप्नुवन्ति।
नन्दिनी- एषा एका सकारात्मक-प्रगतिः अस्ति, ननु? तस्मिन् विषये
अन्ताराष्ट्रियः सहयोगः अत्यावश्यकः।
काव्या- सत्यमेव। अपि च, 'अङ्गीय- सार्वभौमिकता' विषये यूरोपीय-सङ्घस्य
नूतनः प्रयत्नः किं त्वया श्रुतः?
नन्दिनी- आम्, एषः एकः रोचकः प्रयासः। ते तन्त्रज्ञानजगति अधिकाः
स्वतन्त्राः भवितुं प्रयतन्ते।
काव्या- एतत् एकं महत् परिवर्तनम्। तस्मिन् प्रसङ्गे, अमेज़न-वर्षावन-
सम्बद्धासु ब्राजील-देशस्य पर्यावरणनीतिषु पुनः ध्यानं दीयते।
नन्दिनी- तस्य परिणामाः वैश्विकाः सन्ति। विश्वं तां स्थितिम् अतीव सामीप्येन
पश्यति।
काव्या- निश्चितम्। एवं प्रतीयते यत् वयं महत्त्वपूर्ण-वैश्विक-परिवर्तनानां काले
जीवामः।
नन्दिनी- आम्। एतस्मै संवादाय कृतज्ञा अहम्, काव्ये। अद्यतनी
वार्ताप्रस्तुतिः एतावती एव, पुनर्मिलामः।

कालीनाथकालेश्वरमहादेवस्य मंदिरम्, कांगड़ा हि.प्र.

लेखकः-डा.अमन दीप शर्मा, हिमसंस्कृतवार्ता:

कालेश्वरमहादेवमन्दिरं, काङ्गरामण्डलस्य परागपुरग्रामात् प्रायः ८ कि.मी.
दूरे भगवत्याः ज्वालादेव्याः दक्षिणदिशि व्यासनद्या तटे अवस्थितः
अस्ति। कालेश्वरमहादेवमन्दिरं हिमाचलप्रदेशस्य लोकप्रियं तीर्थस्थलम्
अस्ति। भगवान् शिवः अस्य मन्दिरस्य अध्यक्षदेवता अस्ति। अयं मन्दिरः
कलेसर इति नाम्नापि प्रसिद्धः अस्ति, अत्र पूजितः शिवः माता चिन्तापूर्णः
महारुद्रः इति मन्यते। महाशिवरात्रौ श्रावणमासे च (हिन्दुमासस्य) अस्मिन्
स्थाने भक्तानां विशालः सम्मर्दः भवति। व्यास-नद्याः तटे स्थितं एतत्
मन्दिरं आदर्शध्यानस्थलं दृश्यते। अस्य मन्दिरस्य पार्श्वे हिन्दुदाहस्थानम्
अपि अस्ति। पुराणकथानुगुणं यदा भगवती रौद्ररूपं धारणं कृतवती तथा
भगवान् शङ्करः अस्मिन् स्थाने भगवत्याः कोपं शान्तं कृतवान्। काल्याः
ईश्वरः इति कालेश्वरः कथ्यते। एकाधारणा एषा अपि अस्ति यद् मन्दिरं
विपरीतः अस्ति, यतोहि अस्य शिवलिङ्गः द्वीफीटपरिमितं भूमौ अर्धस्मिन्
भागे स्थितः अस्ति। प्रतिवर्षं व्यासनद्याः प्रचण्डवेगः मन्दिरं स्पृशति। मन्दिरं
समीपे पञ्चतीर्थं इति नाम्नः प्रसिद्धः पाण्डवैः निर्मितं पुण्यक्षेत्रमपि अस्ति,
यस्य गोमुखात् आवर्षं जलं निपतति। अत्रापि जनाः अध्यात्मिकस्नानाय
आगच्छन्ति, यतो अत्रत्यः महत्वं गंगाजनेन समं गण्यते।